

50 lat

uniwersytetów trzeciego wieku w Polsce



50 lat

uniwersytetów trzeciego wieku w Polsce

Warszawa, Gdańsk 2025



Opracowanie merytoryczne

Urząd Statystyczny w Gdańsku, Ośrodek Statystyki Edukacji i Kapitału Ludzkiego, Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych

pod kierunkiem
Jerzego Auksztola

Zespół autorski

Katarzyna Adamska, Sylwia Braszczyńska, Anita Deneka, Aleksandra Sarnowska

Prace redakcyjne

Katarzyna Adamska, Beata Bojarska, Sylwia Braszczyńska, Anita Deneka, Magdalena Poleszuk, Aleksandra Sarnowska, Monika Towiańska

Skład i opracowanie graficzne

Monika Towiańska

Zdjęcie zamieszczone na okładce

Adobe Stock

Projekt okładki

Zakład Wydawnictw Statystycznych

ISBN 978-83-67809-57-3

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

Spis treści

Historia uniwersytetów trzeciego wieku	4
Podstawy działania uniwersytetów trzeciego wieku	7
Rodzaje działalności uniwersytetów trzeciego wieku	12
Osoby pracujące na rzecz uniwersytetów trzeciego wieku oraz słuchacze	15
Baza lokalowa i finanse uniwersytetów trzeciego wieku	18
Współpraca uniwersytetów trzeciego wieku z podmiotami zewnętrznymi	20
UTW-1 Sprawozdanie z działalności uniwersytetów trzeciego wieku	22

Skróty

Skrót	Objaśnienie skrótu
UTW	Uniwersytet trzeciego wieku
GUS	Główny Urząd Statystyczny
AIUTA	Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku

Uwagi metodyczne

Wszystkie dane dotyczą uniwersytetów trzeciego wieku, które wzięły udział w ogólnopolskim badaniu statystycznym UTW-1 Sprawozdanie z działalności uniwersytetów trzeciego wieku.

Historia uniwersytetów trzeciego wieku



Uniwersytet trzeciego wieku

Jednostka powołana do działania w sposób zorganizowany i sformalizowany na rzecz seniorów, realizująca działania edukacyjne, aktywizujące i integrujące.



Pierre Vellas założył pierwszy na świecie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Tuluzie



W Warszawie powstał pierwszy uniwersytet trzeciego wieku w Polsce pod nazwą Studium III Wieku założony przez **Halinę Szwarc** (obecnie: UTW im. Haliny Szwarc przy Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego)

1973

1975

1975

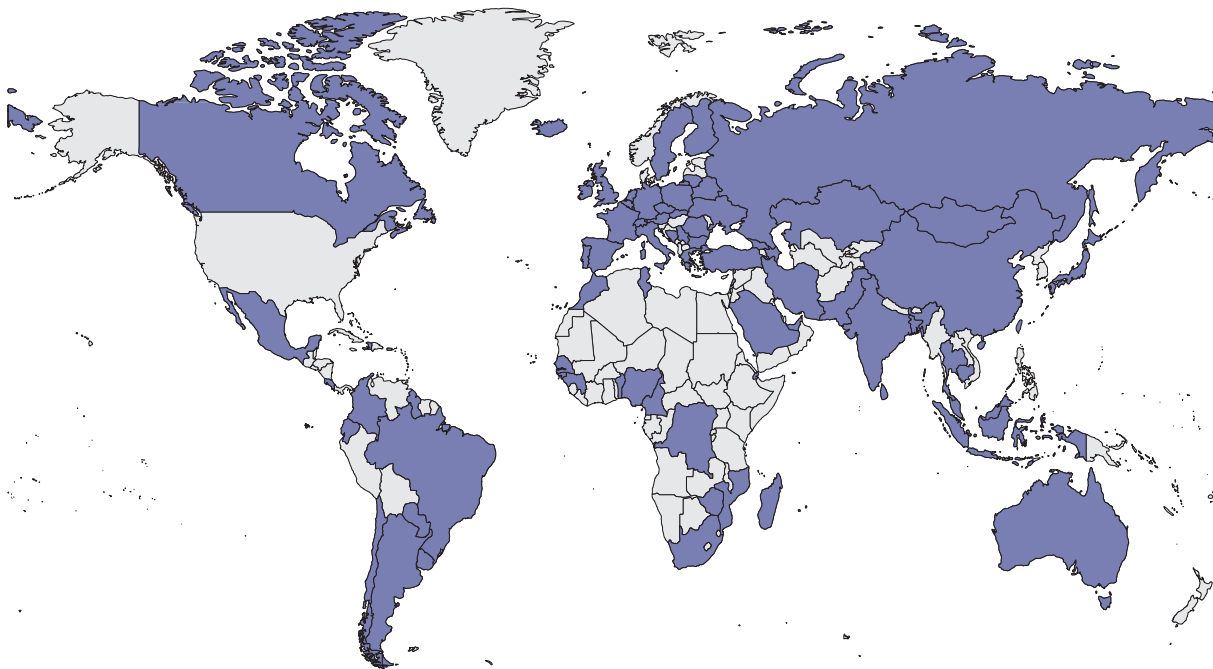
1981

Powołano Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku AIUTA

Sekcja polskich UTW została przyjęta do AIUTA

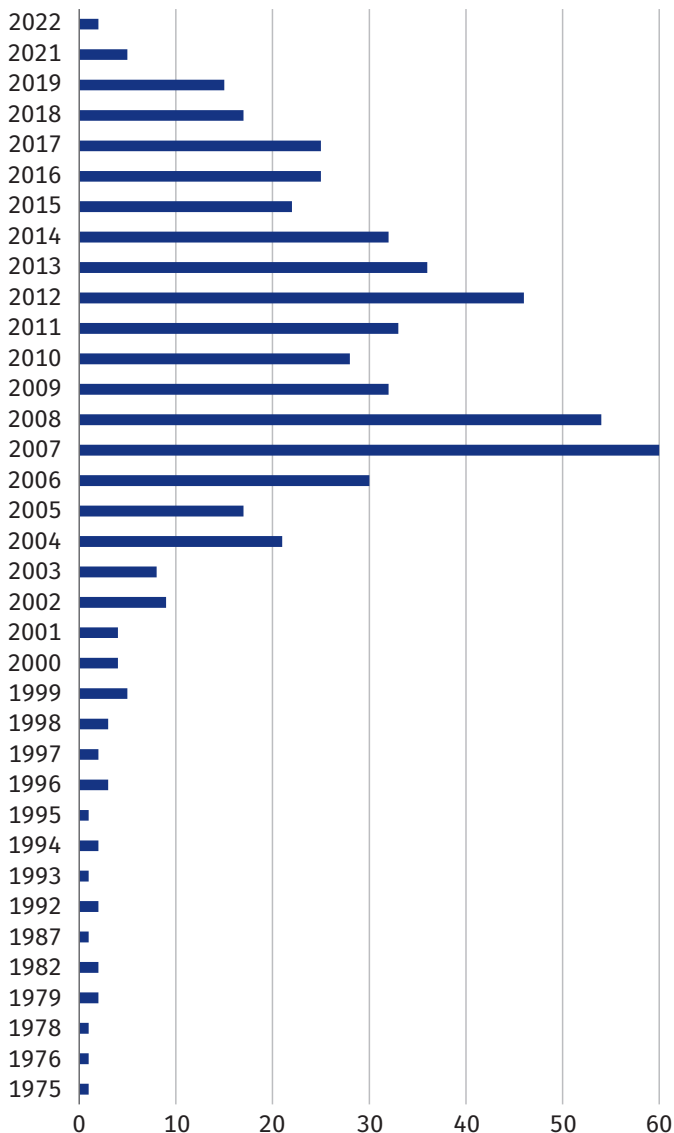
Uniwersytety trzeciego wieku są najbardziej rozpoznawalną formą edukacji pozaformalnej osób starszych w Polsce.

Państwa z uniwersytetami trzeciego wieku zrzeszonymi w AIUTA w 2025 r.



- | | | | | | |
|--------------------|-----------------|--------------|--------------|--------------|-------------------|
| • Argentyna | • Chiny | • Haiti | • Kostaryka | • Nigeria | • Sri Lanka |
| • Arabia Saudyjska | • Czechy | • Hiszpania | • Liban | • Pakistan | • Szwecja |
| • Australia | • Dżibuti | • Holandia | • Litwa | • Paragwaj | • Szwajcaria |
| • Austria | • Demokratyczna | • Indie | • Luksemburg | • Polska | • Tajlandia |
| • Azerbejdżan | Republika Konga | • Indonezja | • Madagaskar | • Portoryko | • Tunezja |
| • Bangladesz | • Ekwador | • Iran | • Malezja | • Portugalia | • Turcja |
| • Belgia | • Finlandia | • Irlandia | • Malta | • Rumunia | • Ukraina |
| • Benin | • Francja | • Islandia | • Maroko | • Reunion | • Wielka Brytania |
| • Białoruś | • Gruzja | • Japonia | • Martynika | • Rosja | • Włochy |
| • Bośnia | • Grecja | • Kazachstan | • Mauritius | • RPA | • Urugwaj |
| i Hercegowina | • Gwadelupa | • Kambodża | • Meksyk | • Senegal | • Zimbabwe |
| • Brazylia | • Gwinea | • Kamerun | • Mongolia | • Serbia | • Zjednoczone |
| • Bułgaria | • Gwinea Bissau | • Kanada | • Mozambik | • Singapur | Emiraty Arabskie |
| • Chile | • Gujana | • Kolumbia | • Niemcy | • Słowacja | |

Liczba uniwersytetów trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22 według roku powstania



Uniwersytety trzeciego wieku i słuchacze

Rok akademicki 2014/15

464



Liczba UTW

96 370



Słuchacze

Rok akademicki 2017/18

599



Liczba UTW

113 193



Słuchacze

Rok akademicki 2021/22

552



Liczba UTW

86 609



Słuchacze

Podstawy działania uniwersytetów trzeciego wieku



Podstawowe modele działania uniwersytetów trzeciego wieku



Model brytyjski

nazwany też modelem Cambridge, został oparty na samopomocy i pomocy wzajemnej słuchaczy UTW



Model francuski

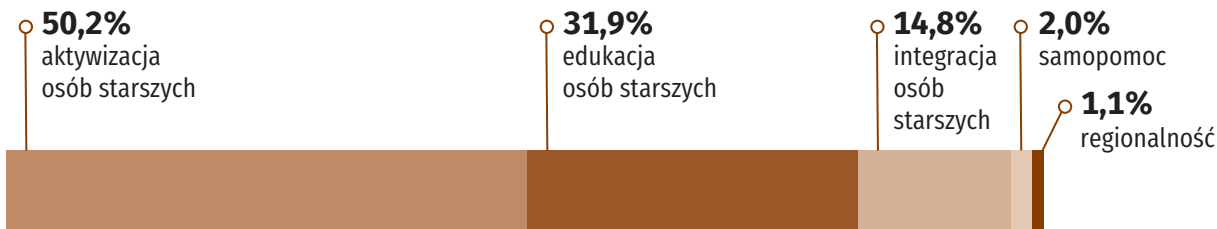
charakteryzuje się silną relacją z uczelniami wyższymi

Polskie uniwersytety trzeciego wieku czerpią elementy z obu modeli dostosowując działanie do możliwości i warunków

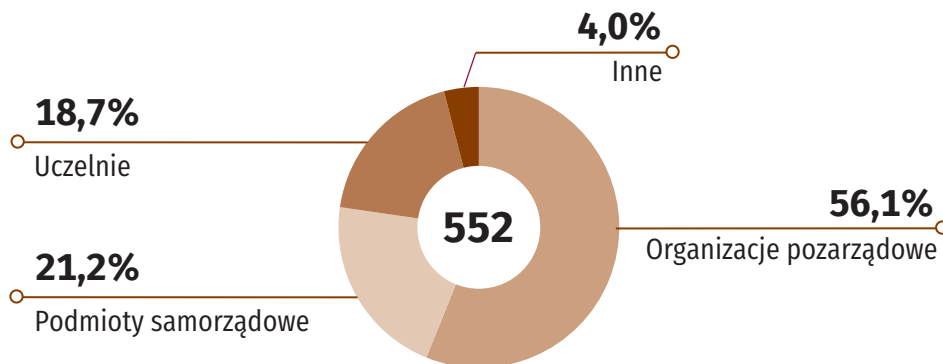
Źródło: Potrzeby edukacyjne seniorów a uniwersytet trzeciego wieku, Warszawa 2020.

W roku akademickim 2021/22 podpisane porozumienie o współpracy z uczelnią miało **48,6%** uniwersytetów trzeciego wieku. Spośród nich 56,3% otrzymało wsparcie dydaktyczne, które było najczęstszą formą pomocy ze strony uczelni (dane te nie obejmują 103 UTW działających w strukturze uczelni).

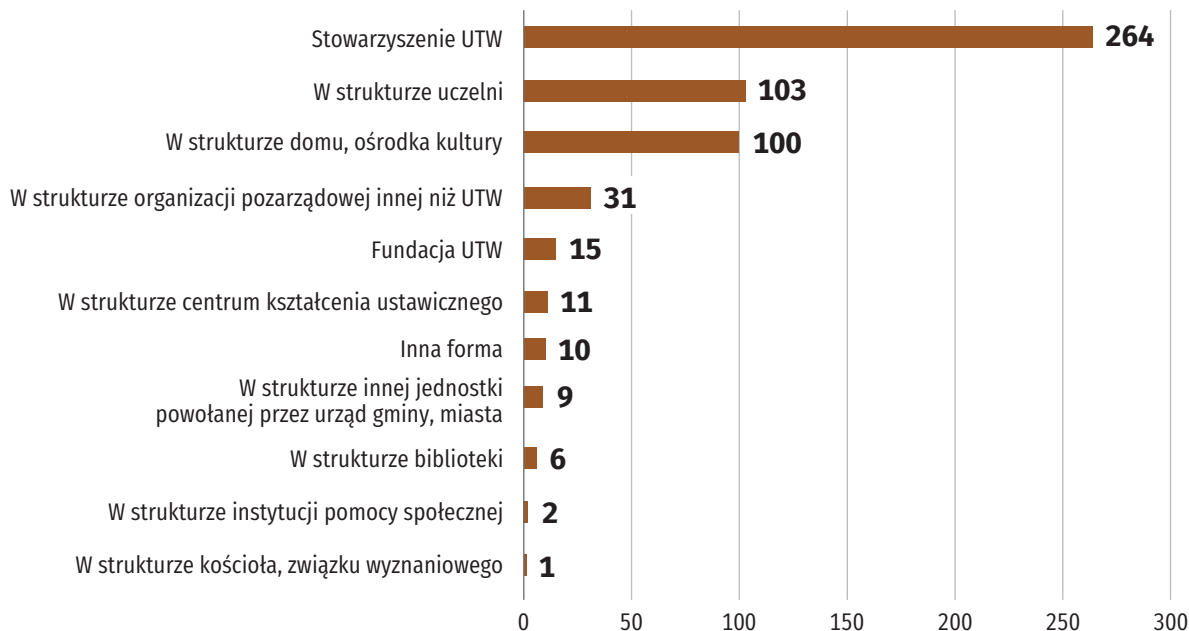
Uniwersytety trzeciego wieku w Polsce według głównego przesłania prowadzonej działalności w roku akademickim 2021/22



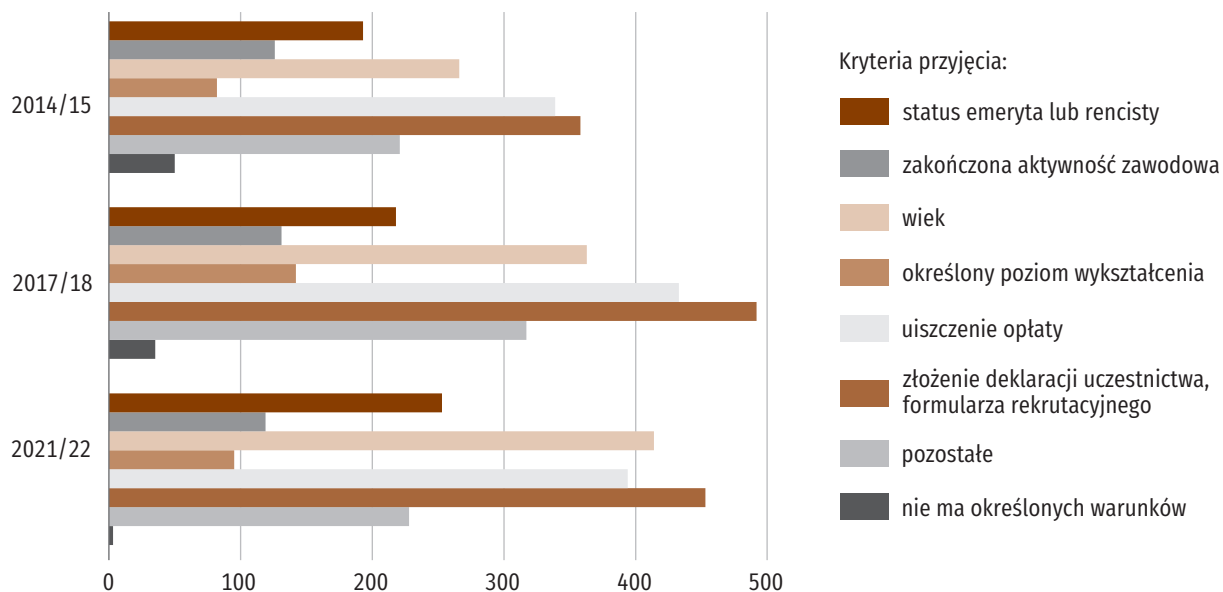
Uniwersytety trzeciego wieku według głównych form organizacyjno-prawnych w roku akademickim 2021/22



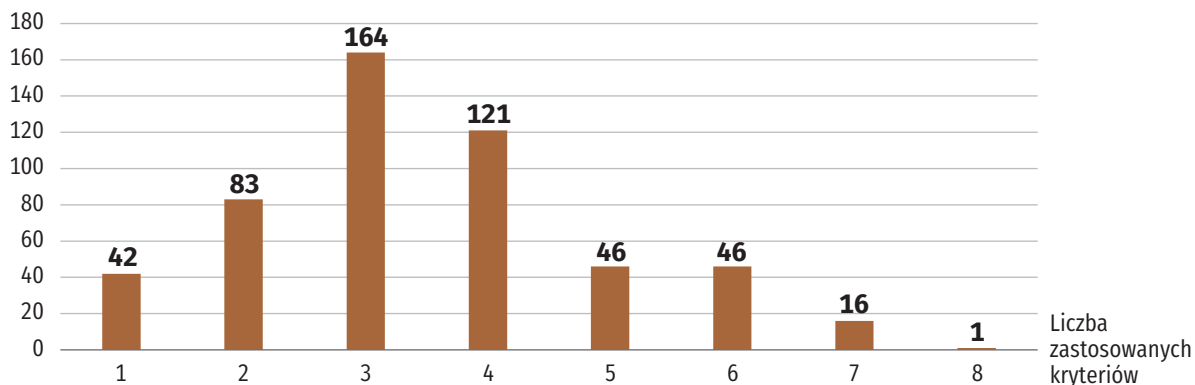
Uniwersytety trzeciego wieku w Polsce według form organizacyjno-prawnych w roku akademickim 2021/22



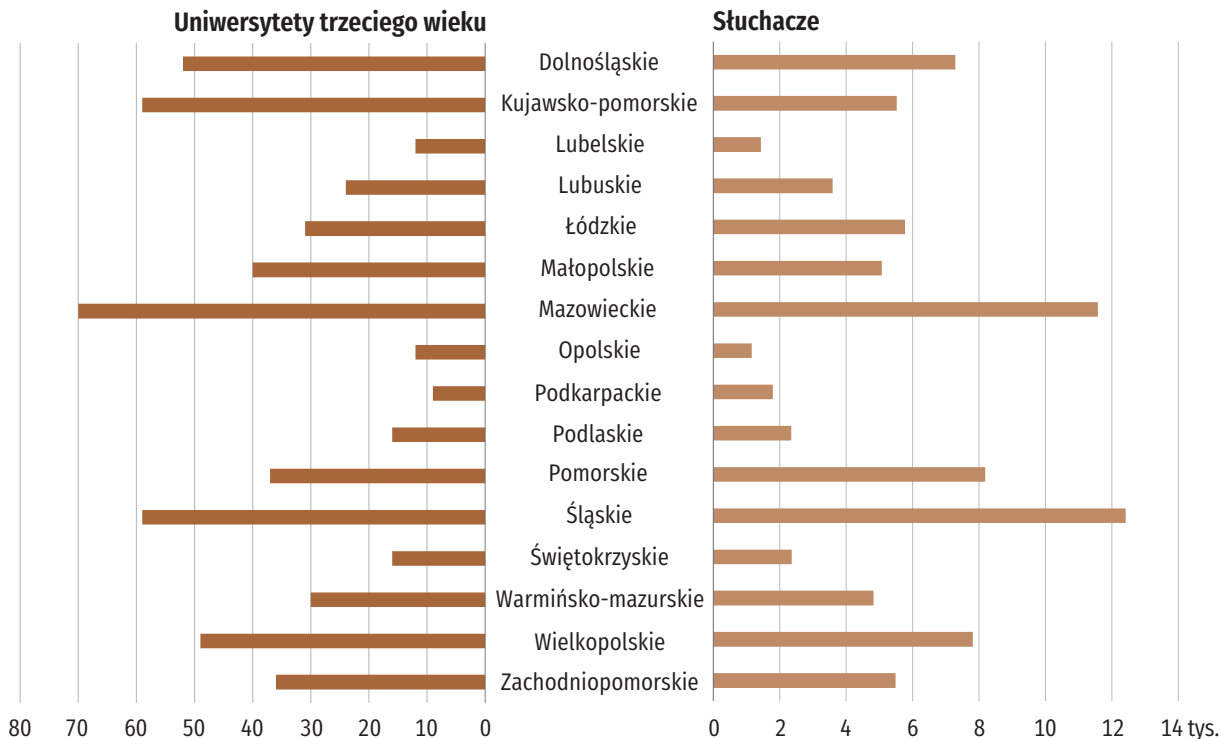
Uniwersytety trzeciego wieku według kryteriów rekrutacji w roku akademickim 2021/22



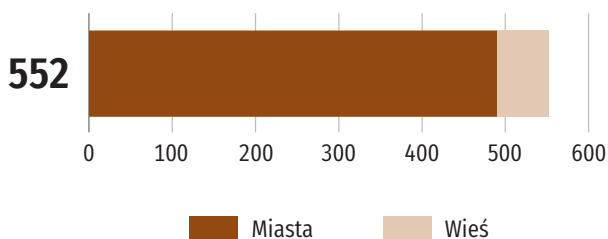
Uniwersytety trzeciego wieku według liczby zastosowanych kryteriów przyjęcia kandydatów w roku akademickim 2021/22



Uniwersytety trzeciego wieku i słuchacze według województw w roku akademickim 2021/22



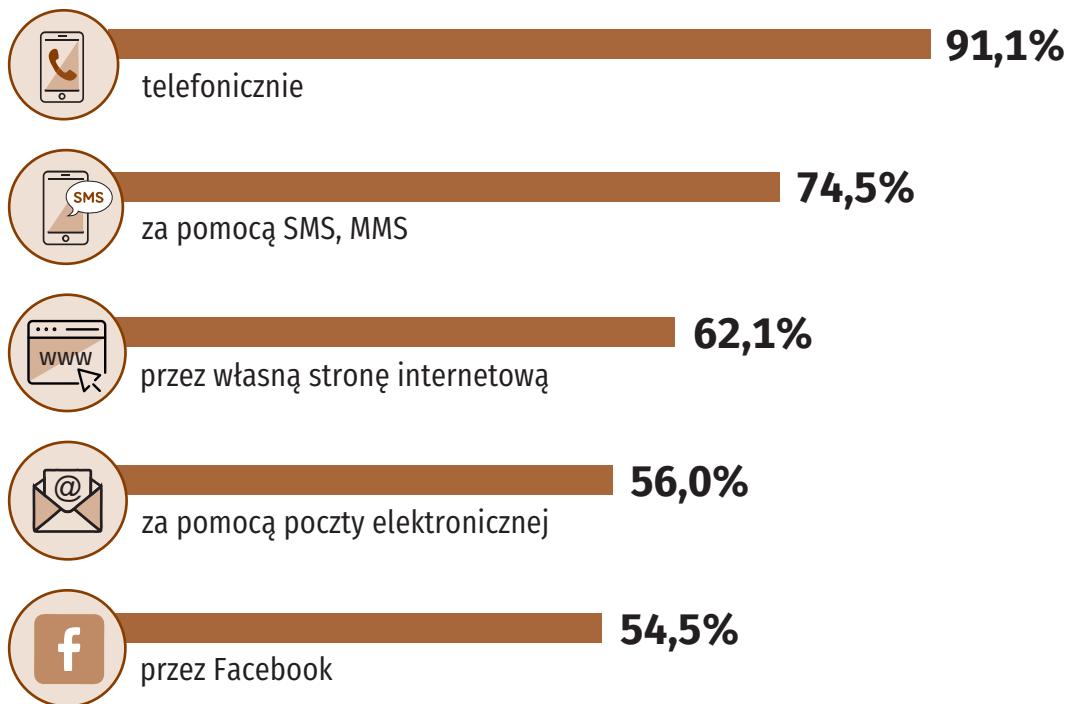
Uniwersytety trzeciego wieku według podziału administracyjnego



Największy uniwersytet trzeciego wieku w Polsce w roku akademickim 2021/22 działał w **Gdyni** i liczył 2 265 słuchaczy.

Uniwersytety trzeciego wieku, które wzięły udział w badaniu statystycznym za rok akademicki 2021/22 były zlokalizowane na terenie **315 powiatów** (82,9% wszystkich powiatów w Polsce) oraz w **517 gminach** (20,9% wszystkich gmin w Polsce).

Najczęstsze formy komunikowania się uniwersytetów trzeciego wieku ze słuchaczami w roku akademickim 2021/22



41,8% uniwersytetów trzeciego wieku monitorowało jakość świadczonych usług, poziom zadowolenia słuchaczy pod względem:



oferty wykładów,
zajęć regularnych itp.



wykładowców,
instruktorów, trenerów
prowadzących wykłady
lub zajęcia regularne



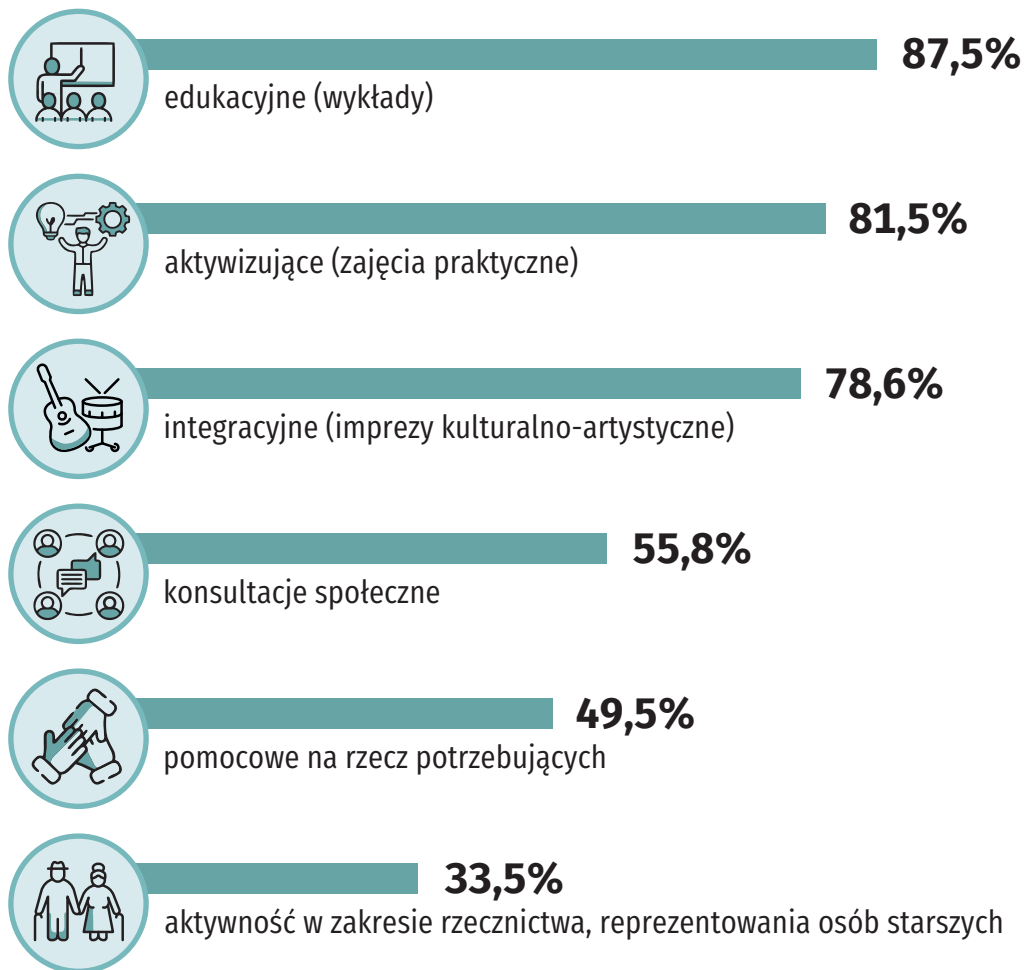
standardów
prowadzonych zajęć
regularnych,
wykładów itp.



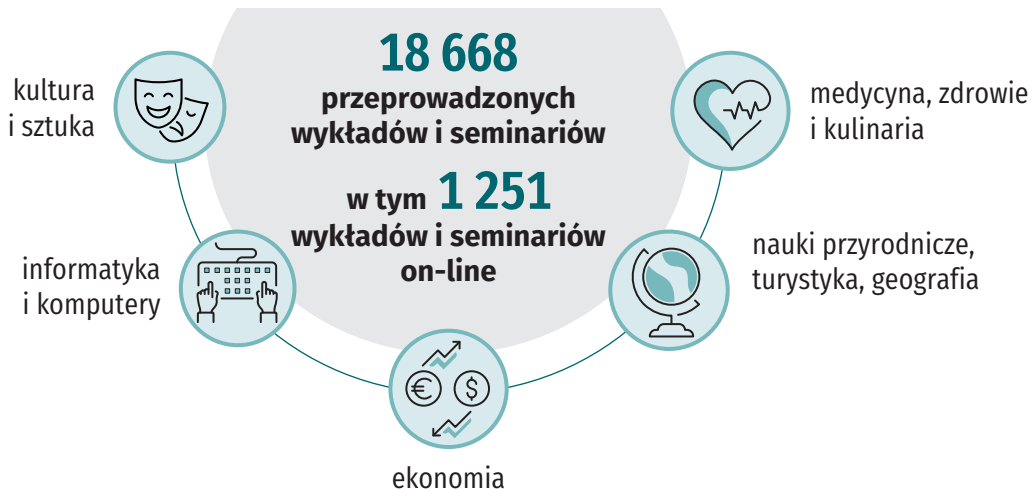
komunikowania się
uniwersytetów
trzeciego wieku
ze słuchaczami

Działalność uniwersytetów trzeciego wieku

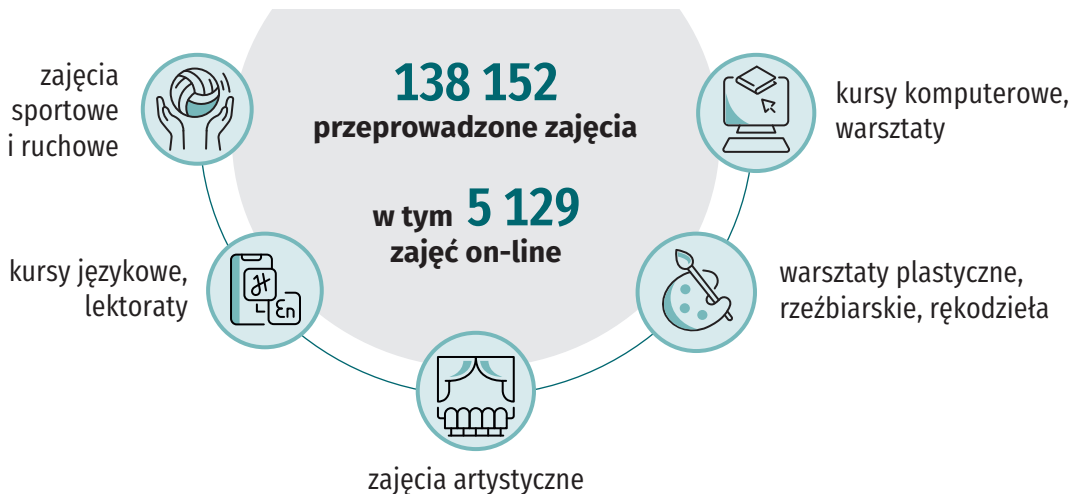
Wykłady i seminaria organizowane przez uniwersytety trzeciego wieku
według najczęściej poruszanych obszarów tematycznych w roku akademickim 2021/22



Wykłady i seminaria organizowane przez uniwersytety trzeciego wieku według obszarów tematycznych w roku akademickim 2021/22



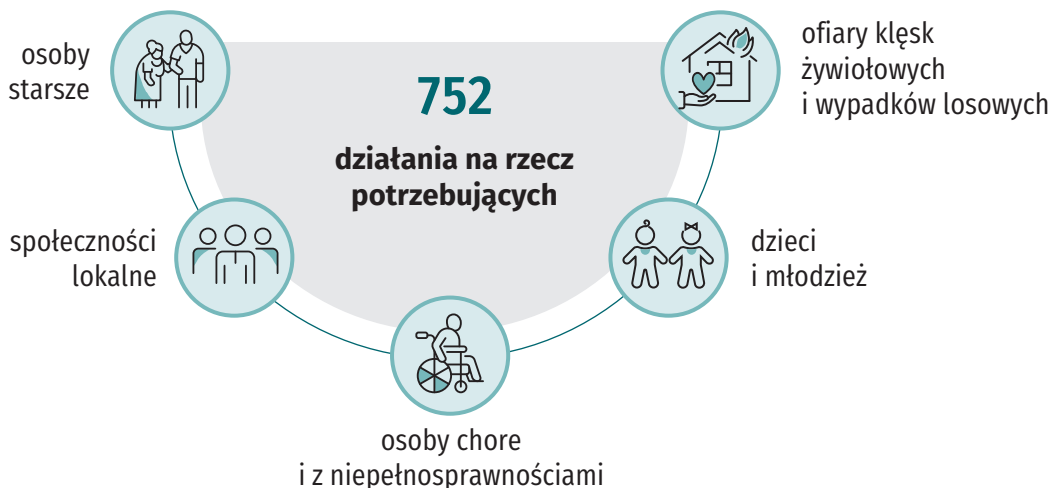
Zajęcia regularne prowadzone przez uniwersytety trzeciego wieku według najczęściej wybieranej formy zajęć w roku akademickim 2021/22



Imprezy kulturalno-artystyczne najczęściej organizowane przez uniwersytety trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22

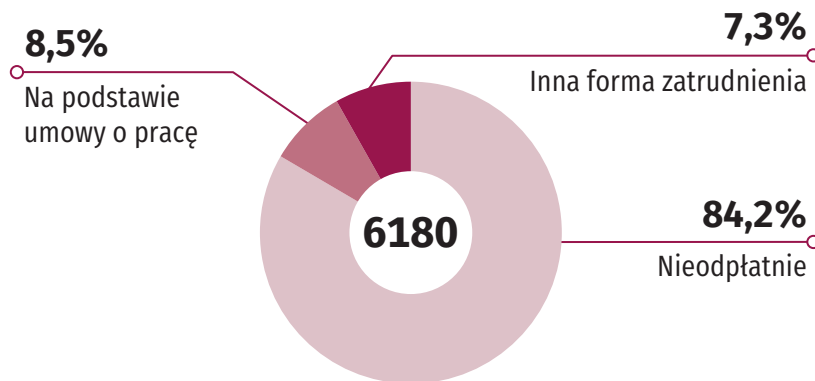


Wybrani odbiorcy działań podejmowanych przez uniwersytety trzeciego wieku na rzecz potrzebujących w roku akademickim 2021/22

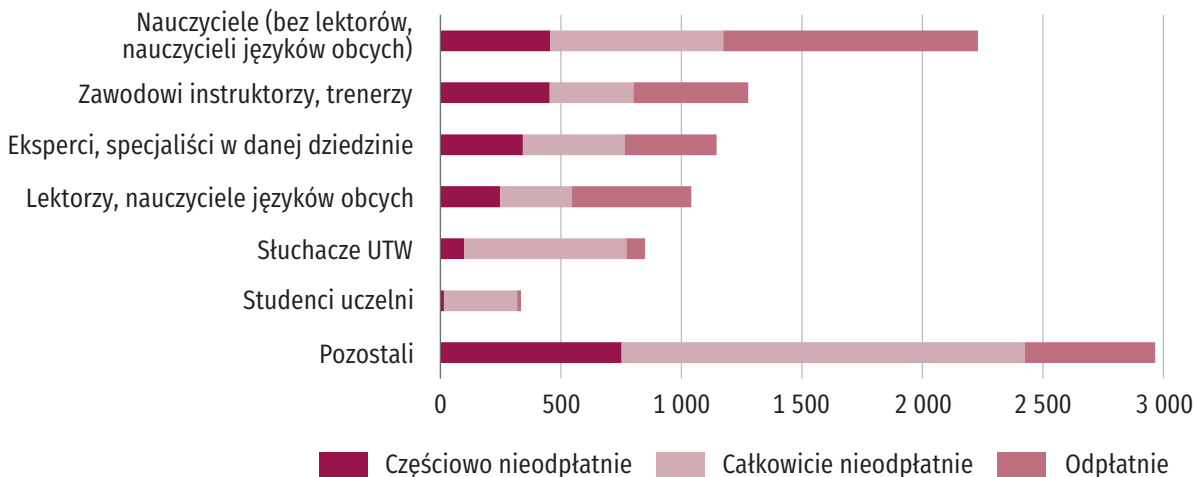


Osoby pracujące na rzecz uniwersytetów trzeciego wieku oraz słuchacze

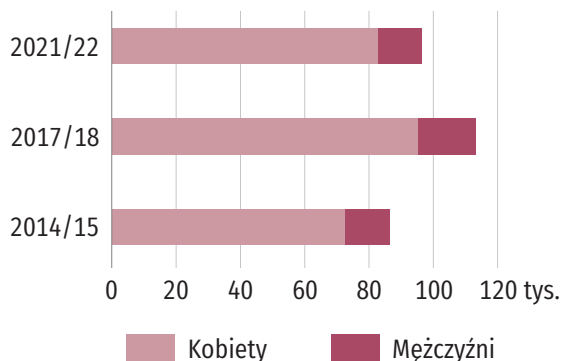
Osoby wykonujące prace organizacyjne w uniwersytetach trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22



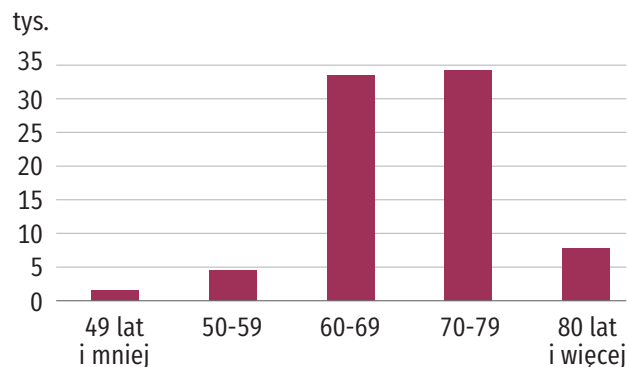
Prowadzący zajęcia w uniwersytetach trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22



Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według płci

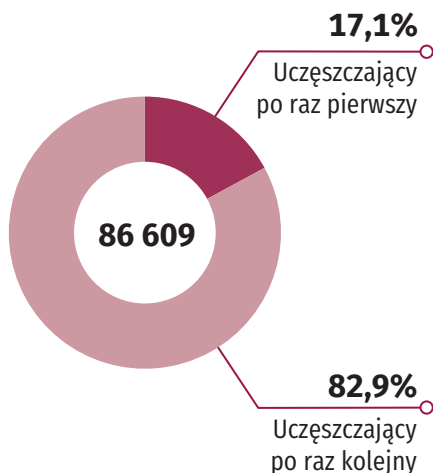


Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według grup wieku w roku akademickim 2021/22

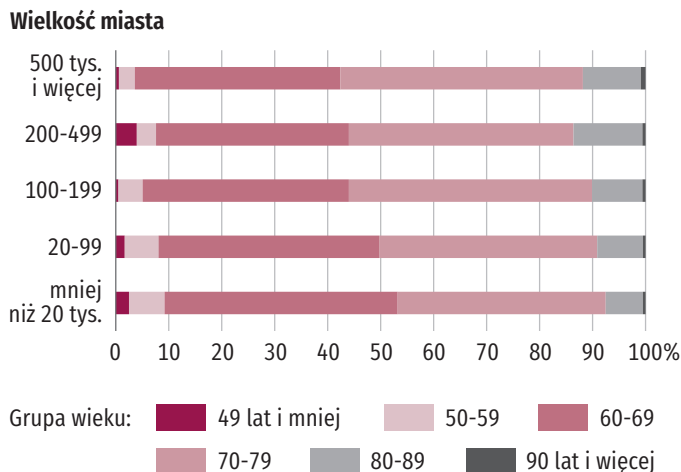


Ciekawostka: Wśród słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22 było czterech 100-latków, a najstarszy uczestnik miał **104 lata**.

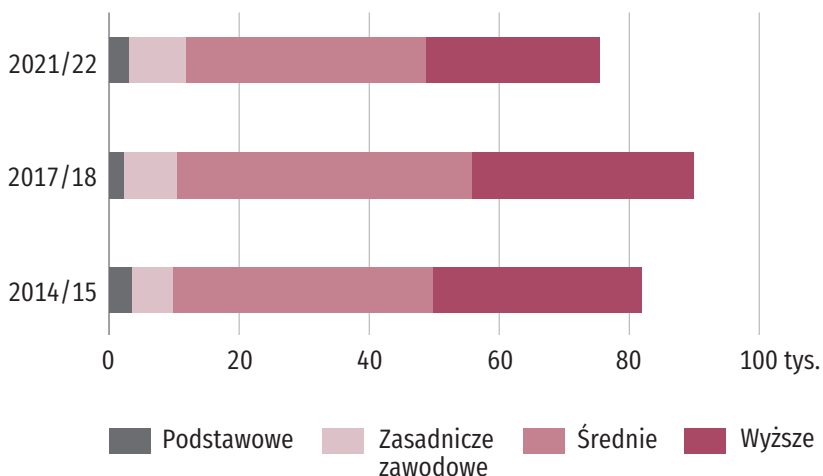
Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według uczestnictwa w roku akademickim 2021/22



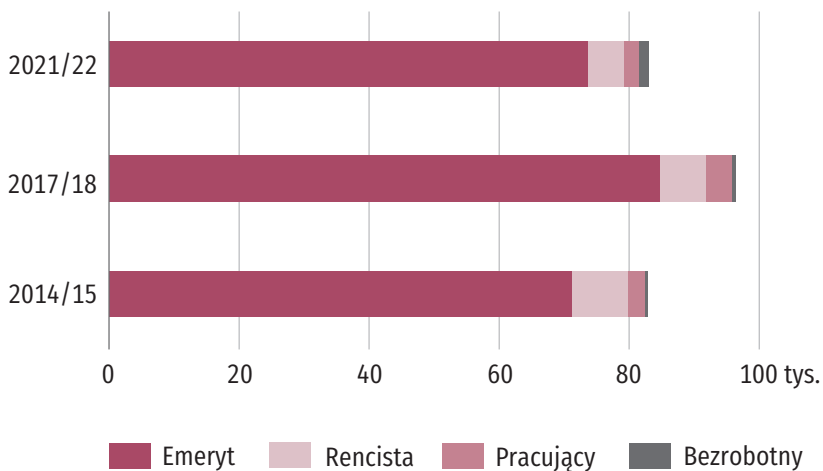
Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według wielkości miast i grup wieku w roku akademickim 2021/22



Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według poziomu wykształcenia



Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według statusu zawodowego



Statystyczny słuchacz uniwersytetu trzeciego wieku w Polsce w roku akademickim 2021/22



płeć:
kobieta

wiek:
70-79 lat

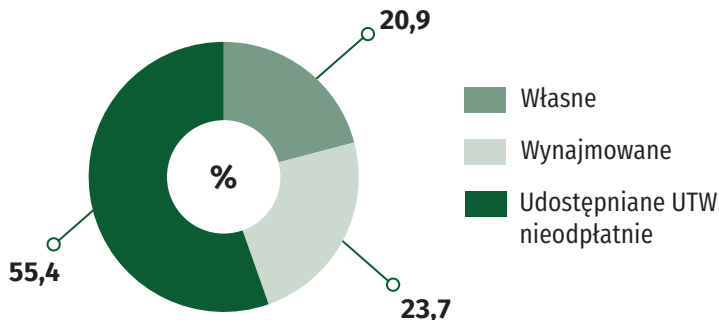
wykształcenie:
średnie

status zawodowy:
emerytka

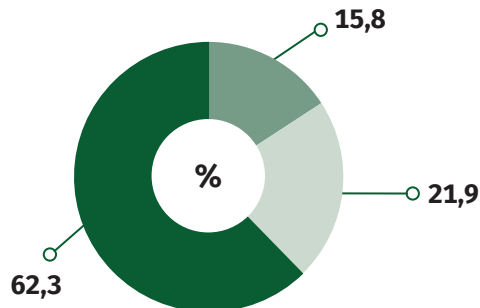
Baza lokalowa i finanse uniwersytetów trzeciego wieku

Baza lokalowa uniwersytetów trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22

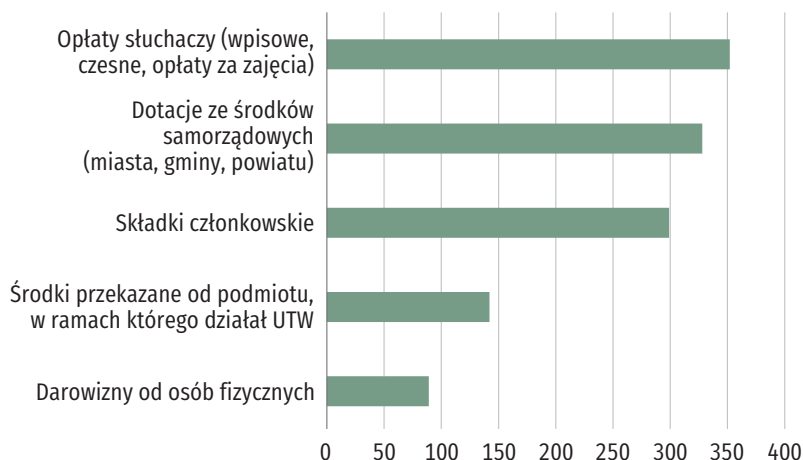
Biuro UTW



Pomieszczenia na zajęcia i wykłady



Główne źródła finansowania uniwersytetów trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22



Dotacje



13,6% uniwersytetów trzeciego wieku otrzymało dotacje ze źródeł publicznych – rządowych



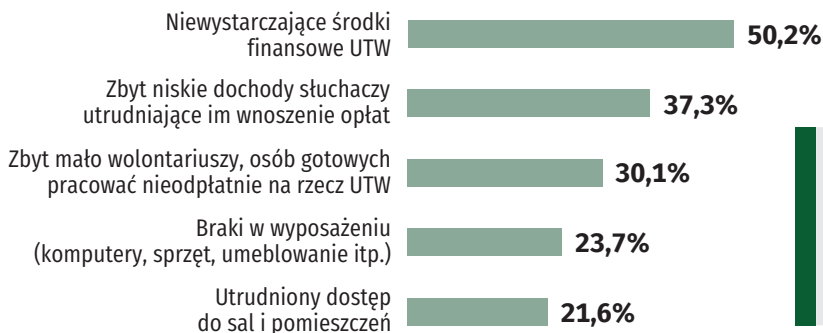
5,6% uniwersytetów trzeciego wieku otrzymało dotacje ze środków Unii Europejskiej

Opłaty¹ pobierane od słuchaczy przez uniwersytety trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22

	Rodzaj opłaty	Wpisowe	Składki członkowskie	Czesne, podstawowe opłaty	Częściowe odpłatności za wyjścia grupowe	Inne opłaty
	Średnia kwota na 1 słuchacza w zł	37	87	160	135	115
	Liczba UTW pobierających opłatę	295	308	295	267	18

¹ UTW mogło pobierać kilka rodzajów opłat.

Najczęstsze czynniki utrudniające prowadzenie działalności uniwersytetów trzeciego wieku w roku akademickim 2021/22



23,7% uniwersytetów trzeciego wieku nie zgłaszało żadnych czynników utrudniających prowadzenie działalności w roku akademickim 2021/22.

Zmiany planowane przez uniwersytety trzeciego wieku na rok akademicki 2022/23

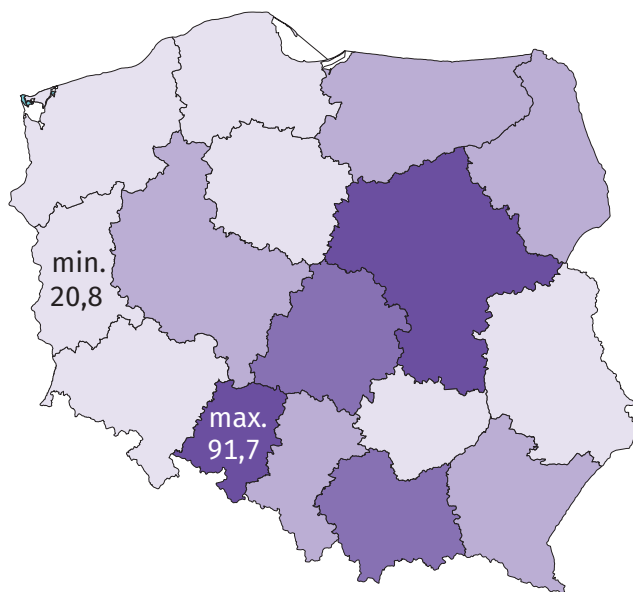
- wzrost limitu słuchaczy
- poszerzenie oferty edukacyjnej
- wzrost liczby pracujących na rzecz UTW
- wzrost wysokości opłat od słuchaczy

8,3% uniwersytetów trzeciego wieku planowało wprowadzić zajęcia w trybie zdalnym.

23,7% uniwersytetów trzeciego wieku planowało zwiększyć promocję ze względu na zbyt małe zainteresowanie ofertą edukacyjną.

Współpraca uniwersytetów trzeciego wieku z podmiotami zewnętrznymi

Uniwersytety trzeciego wieku mające podpisane porozumienie o współpracy lub patronacie z uczelnią w roku akademickim 2021/22



W %

80,1 – 91,7

60,1 – 80,0

40,1 – 60,0

20,8 – 40,0

Polska = 48,6%

Uniwersytety trzeciego wieku według zakresu współpracy¹ z uczelnią w ramach zawartego porozumienia w roku akademickim 2021/22

Wsparcie dydaktyczne



Wsparcie naukowe



Patronat honorowy



Udostępnienie lokali, sal wykładowych itp.



Wsparcie organizacyjne



Wsparcie finansowe

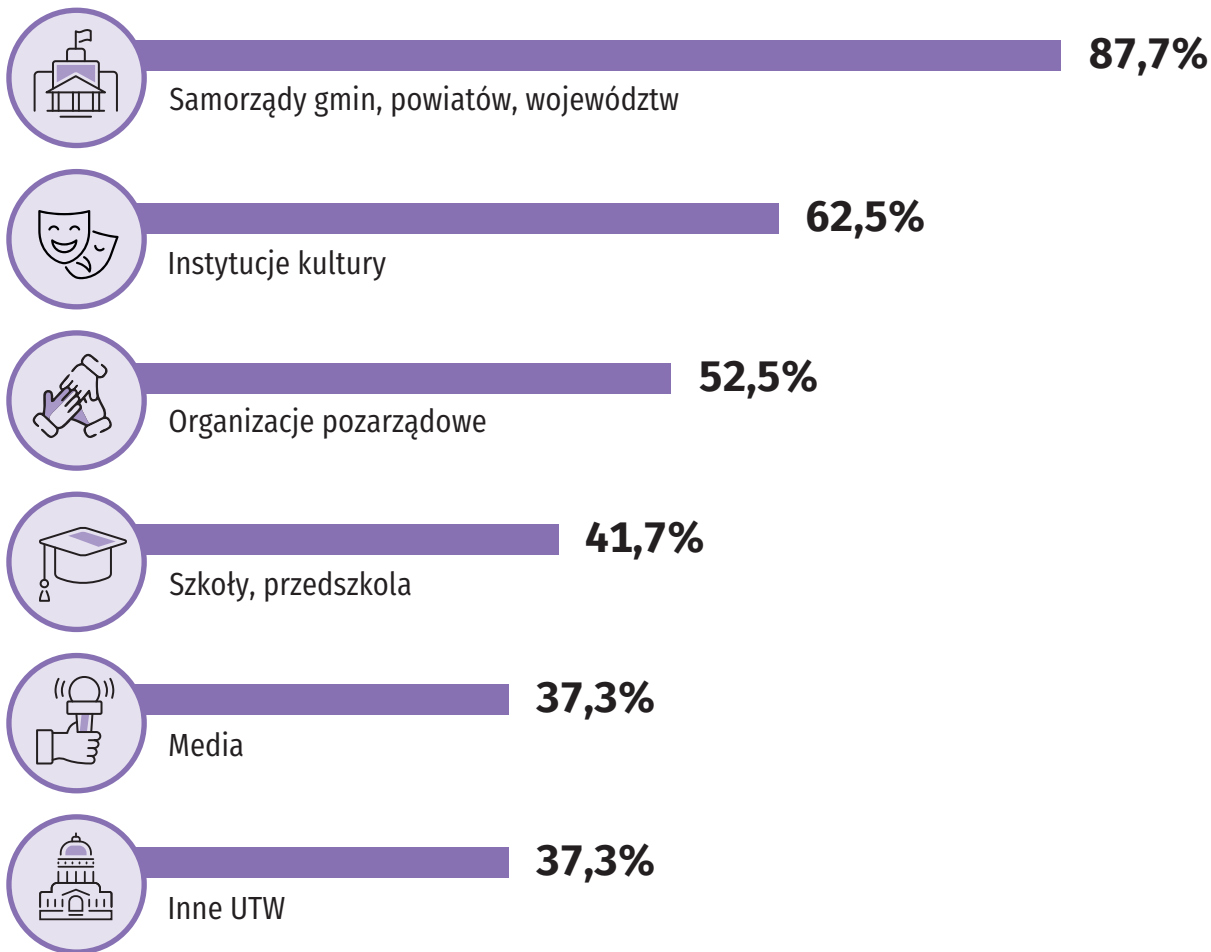


Udostępnienie sprzętu specjalistycznego



¹ UTW miały możliwość wyboru więcej niż jednej formy współpracy.

Współpraca uniwersytetów trzeciego wieku z podmiotami zewnętrznymi w roku akademickim 2021/22



Uniwersytety trzeciego wieku mogły współpracować z więcej niż jednym podmiotem.
2,4% uniwersytetów trzeciego wieku nie współpracowało z żadnym podmiotem zewnętrznym.

UTW-1 Sprawozdanie z działalności uniwersytetów trzeciego wieku



IV edycja ogólnopolskiego cyklicznego (co 3 lata) badania statystycznego UTW-1 Sprawozdanie z działalności uniwersytetów trzeciego wieku

Termin



31.10.2025 r.

(dane za rok akademicki 2024/25)

Forma sprawozdania



Portal Sprawozdawczy

<https://badania.new.stat.gov.pl/>



Formularz badania jest dostępny na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego:
<https://form.stat.gov.pl/formularze/2025/passive/UTW-1.pdf>



Badanie statystyczne przeprowadza Ośrodek Statystyki Edukacji i Kapitału Ludzkiego w Urzędzie Statystycznym w Gdańsku



Wyniki badań są dostępne na stronie GUS, np. z ostatniej edycji badania na stronie:
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/universytety-trzeciego-wieku-w-roku-akademickim-20212022,11,4.html>



Wyniki badania są cytowane między innymi w opracowaniu rządowym „Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2023 r.”

**Zapraszamy do udziału w badaniu statystycznym
UTW-1 Sprawozdanie z działalności uniwersytetów trzeciego wieku!**

Ogólnopolskie organizacje zrzeszające uniwersytety trzeciego wieku:

- Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wiek w Nowym Sączu: <https://federacjautow.pl/>
- Fundacja Ogólnopolskie Porozumienie Uniwersytetów Trzeciego Wiek w Warszawie: <https://fundacjaoputw.pl/>